

1 Welke boom is dit?

- 1 Eigen antwoord.
- 2 1 niet waar
2 waar
3 niet waar
4 waar
5 niet waar
- 3 Eigen antwoord.
- 4 Eigen antwoord. Bijvoorbeeld: wat, zwart, zat, te, tart, rat, poep, lier, trap, troep, put, ze, zot, zout, wrat, wroet, trouw, zou lier, zwiert, ziet.

2 Tropische bossen in gevaar

- 1 1 c, 2 b, 3 b, 4 a en b
- 2 1 tropisch regenwoud
2 Eigen antwoord, bijvoorbeeld: steden, landbouw, boskap
3 Eigen antwoord, bijvoorbeeld: tussen de 90 en 98%
4 Eigen antwoord, bijvoorbeeld: tussen de 30 en 50%
5 Eigen antwoord, bijvoorbeeld: tussen de 20 en 40%
6 Eigen antwoord.

3 1	1 laten grazen van vee	65 – 70%
	2 landbouw in kleine boerenbedrijven	20 – 25%
	3 landbouw in grote boerenbedrijven	5 – 10%
	4 verkoop van hout	2 – 3%
	5 overig	1 – 2%

- 2 Eigen antwoord. Bijv.: bouw van huizen en wegen.

3 Hoeveel water gebruik jij per dag?

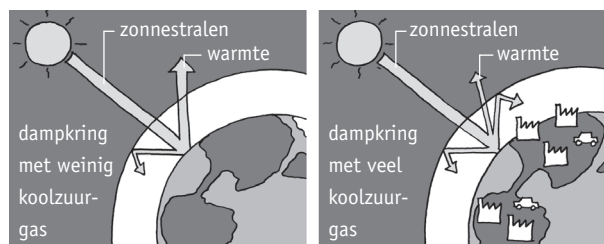
- 1 Eigen antwoord.
- 2 Eigen antwoord. Bijvoorbeeld:
Je moet altijd de kraan uitzetten tijdens het tandenpoetsen.
Zeg, zou je niet de douche pas aanzetten als je eronder stapt?
Kom eens hier, je hebt de kraan niet goed dichtgedraaid.
Dat gebruik je als je alleen geplast hebt.
Je bespaart water als je alleen een volle machine laat draaien.
Maar je kunt beter het water uit de waterton gebruiken.
- 3 a – 2, b – 5, c – 7, d – 1, e – 9, f – 3, g – 8, h – 10, i – 4, j – 11, k – 6

4 De aarde als broeikas

1	in de broeikas	op aarde
	Onder het glas wordt de lucht lekker warm.	Onder de dampkring wordt de lucht lekker warm.
	De zonnestralen kunnen door het glas heen schijnen.	De zonnestralen kunnen door de dampkring heen schijnen.
	Het klimaat in de kas is aangenaam voor de planten.	Het klimaat op aarde is goed voor mens, dier en plant.

2

vroeger	nu
Er is weinig autoverkeer. Er zijn weinig fabrieken.	Het autoverkeer is toegenomen. Ook zijn er meer fabrieken.
Er is minder CO ₂ in de dampkring.	Er is meer CO ₂ in de dampkring.
Onder de dampkring wordt de lucht lekker warm.	Onder de dampkring blijft meer warmte hangen dan vroeger.
De temperatuur van de aarde is ongeveer gelijk.	De temperatuur van de aarde wordt hoger.

- 3 Eigen antwoord. Bijvoorbeeld: zorgen voor meer bossen, zorgen dat de bossen worden beschermd, minder auto's, minder fabrieken, zorgen voor schone auto's en schone fabrieken.

5 Zuinige aardbeien

- 1 Eigen antwoord. Bijvoorbeeld:
vakje 2: De tuinder oogst de aardbeien.
vakje 3: Vrachtwagen brengt aardbeien naar veiling.
vakje 4: Vrachtwagen brengt aardbeien naar fabriek.
vakje 5: In de fabriek wassen ze de aardbeien.
vakje 6: In de fabriek vriezen ze de aardbeien in.
vakje 7: In de fabriek verpakken ze de aardbeien.
vakje 8: Vrachtwagen brengt aardbeien naar supermarkt.
vakje 9: In de supermarkt bewaren ze de aardbeien in het vriesvak.
vakje 10: Jij koopt de aardbeien en brengt ze naar je huis.
vakje 11: Jij ontdooit de aardbeien.
vakje 12: De aardbeien liggen op je bord.
- 2 Eigen antwoord. Bijvoorbeeld:
vakje 1: De tuinder plant de aardbeiplantjes.
vakje 2: De tuinder oogst de aardbeien.
vakje 3: Jij koopt ze bij de tuinder.

3

- 1 kiwi (uit Nieuw-Zeeland)
- 2 bloemkool (uit Nederland)
- 3 bloemkool, omdat die de kortste reis heeft gemaakt. Maar hij moet dan ook vers van het land komen. Als de bloemkool in Nederland in een kas is gewekt, dan is dat ook niet goed voor het milieu!

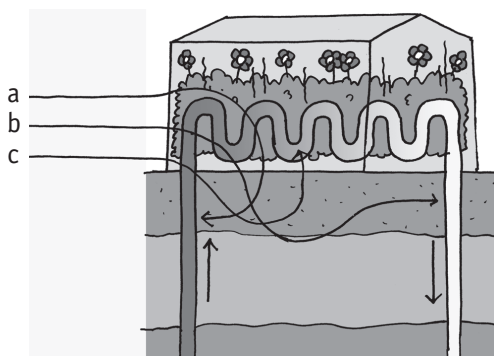
4 -

6 Energie uit aardwarmte

- 1 1 *fossiele brandstoffen*: steenkool, aardolie, aardgas
duurzame energiebronnen: water, wind, zon, aardwarmte

2 duurzame energie
Raakt nooit op.
Geen CO ₂ -uitstoot.
Wel milieuvriendelijk
Draagt niet bij aan broeikaseffect.

- 2 Heet water wordt opgepompt. (a)
Afgekoeld water wordt teruggepompt. (b)
Het hete water wordt gebruikt voor verwarming. (c)

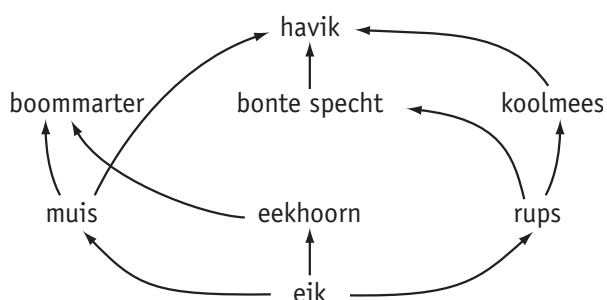

- 3 1 IJsland, 2 Filippijnen, 3 El Salvador, 4 Costa Rica, 5 Kenia
- 2 Eigen antwoord. Bijvoorbeeld: in Nederland vormt aardwarmte minder dan 0,1 procent van de totale energieproductie.
- 4 aardgas

7 Wie eet wie?

- 1 1 otter, grote vissen, kleine vissen en watervlooien, waterplanten
- 2 Er zat te veel gif in het water. Het gif kwam in de waterplantjes en vervolgens in de kleine visjes en watervlooien en in de grote vissen. En ten slotte in de otter.
- 3 90
- 4 Ze hebben gezorgd dat het water minder gif bevat.

2

- 1 De bonte specht en de koolmees eten wel rupsen. Hoe meer rupsen, hoe meer bonte spechten en koolmezen. Haviken eten spechten en koolmezen.
- 2 Omdat de havik en de boommarter allebei muizen eten. Als er minder boommarters zijn, zijn er meer muizen voor de havik over.

3

Het giftige graan wordt opgegeten door de sprinkhaan. De ekster eet veel sprinkhanen en krijgt dus veel gif binnen. De buizerd eet eksters en krijgt zo nog meer gif binnen.

- 4 1 watervlo 6 havik
- 2 ekster 7 bonte specht
- 3 koolmees 8 buizerd
- 4 sprinkhaan 9 eekhoorn
- 5 rups 10 graan

WEERRIBBEN

8 Overstromingen

- 1 1 C, 2 A, 3 B, 4 E, 5 D
- 2 1 C, 2 A, 3 B
- 3 Arnhem, Nijmegen, Dordrecht, Deventer, Zutphen
Maatregelen:
Bouw huizen op een hoge plek.
Verhoog de dijken.
Maak bufferzones, zodat rivierwater soms tijdelijk kan worden opgeslagen.
- 4 Eigen ontwerp.

9 Lichtvervuiling

- 1 Eigen antwoord. Bijvoorbeeld bij woordspin 1:
Vleermuizen hebben minder concurrentie van andere dieren. Kikkers, padden en slakken drogen minder makkelijk uit. Trekvogels vliegen liever in de koelte van de nacht.
Bijvoorbeeld bij woordspin 2:
Ik kan mijn kleren niet vinden.
Ik struikel over de rommel in de gang.
Ik weet niet waar het eten ligt.
- 2 Eigen antwoord. Bijvoorbeeld:
Tussen zonsopgang en zonsondergang gaan de lichten uit. Dek de kassen 's nachts toe met een gordijn dat het licht binnenhoudt.

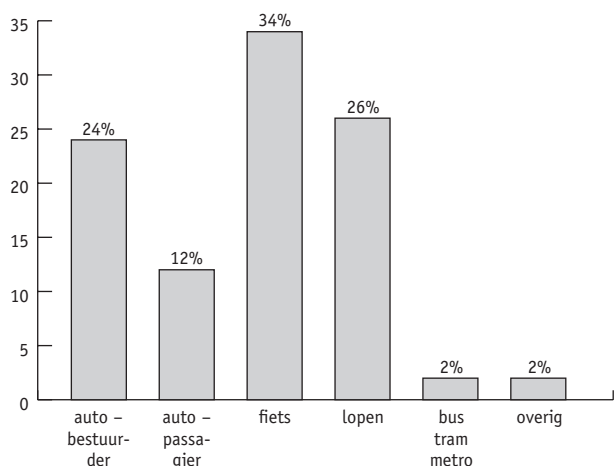
3

10 Nederland fietsland

- 1 1 26%
- 2 19%
- 3 trein
- 4 auto
- 5 48%

Welk vervoer voor afstanden tot 7,5 km?

2 Eigen antwoord.

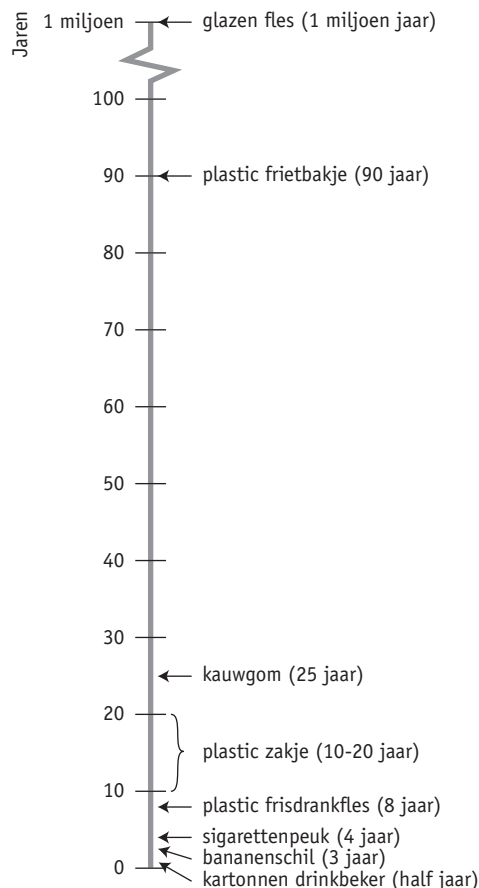
3

Bijna de helft van alle mensen loopt als ze ergens naartoe moeten.	Elke Nederlander heeft een fiets.	Op een brommer is een helm verplicht.	In Nederland moet je een fietshelm dragen.
Bus, tram en metro zijn de enige vormen van openbaar vervoer.	Op onze school gaan alle kinderen met de auto naar school.	De auto is het belangrijkste vervoermiddel in Nederland.	Ritjes onder de 7,5 km worden vaker met de fiets gedaan dan langere ritjes.
Fietsen gebruiken fossiele brandstoffen en zijn dus niet milieuvriendelijk.	Alle Nederlanders hebben meer dan één auto.	Elektrische auto's zijn heel goed voor het milieu.	Fietsen is veel milieuvriendelijker dan autorijden.
Dit is een stuntfiets.	Dit is een tandem.	Dit is een bakfiets.	Dit is een racefiets.
Op afstanden langer dan 7,5 km lopen meer mensen dan op korte afstanden.	De uitstoot van de meeste fietsen bestaat uit CO ₂ .	Fietsers zorgen voor minder dodelijke ongelukken dan auto's.	De uitstoot van de meeste auto's bestaat uit zuurstof.

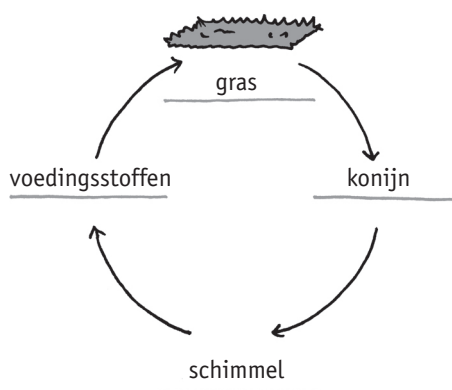
11 Afval is voedsel!

- 1 1 2 ×
- 2 4 ×
- 3 waar
- 4 1972 en 1981

2

3

Eigen antwoord. Bijvoorbeeld: In de natuur vormt al het afval grondstof voor een andere plant of een ander dier. Bij mensen kan veel afval niet worden gebruikt. Het blijft liggen en dient niet als grondstof voor een ander product of voor de natuur.

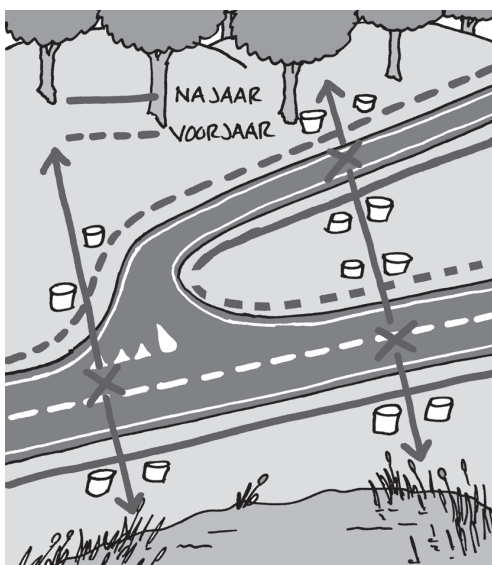
4 Eigen ontwerp.

12 Weet wat je eet

- 1
 - 1 0,08 m²
 - 2 19
 - 3 70 – 81 dagen
 - 4 56 dagen
 - 5 Frankrijk – Limousin, Beter Leven
 - 6 2
 - 7 4
 - 8 0
 - 9 tussen de 3 en de 60
 - 10 8,5
- 2
 - 1 vlees
 - 2 aardappelen
 - 3 De dieren waarvan we het vlees eten, eten bijvoorbeeld gras of mais. Het verbouwen van dat voedsel neemt veel ruimte in beslag.
- 3 Eigen antwoord.

13 Paddentrek

- 1 1, 4, 8, 3, 6, 7, 5, 2
- 2

- schermen en vangemmers in het najaar
- - - schermen en vangemmers in het voorjaar
- ↕ looproute voor- en najaar

- 3 Eigen antwoord. Bijvoorbeeld: Door het natuurgebied de Veluwe lopen veel snelwegen. Dieren die deze wegen willen oversteken, worden vaak doodgereden. Daarom worden er ecoducten gebouwd. Zo kunnen allerlei grote dieren zoals edelherten en vossen goed oversteken. Ook kleinere dieren, zoals muizen, vlinders en torretjes kunnen eroverheen. Zelfs zadjes hebben het makkelijker om van het ene stuk natuurgebied naar het andere te waaïen.
- 4 Eigen tekening.

14 Natuur- en milieuorganisaties

- 1
 - 1 300.000
 - 2 Wereld Natuur Fonds
 - 3 jeugdleden
 - 4 200.000
 - 5 Natuurmonumenten

- 2
 - 1 Groep 4 en 5 Regenboogschool
 - 2 1509,19
 - 3 voor de rivierdolfijn
 - 4 Driebergen
 - 5 voor de mensapen, voor de rivierdolfijn en voor het tropisch regenwoud

In Zuid-Amerika en Azië.

15 Je oude gameboy? Naar de kringloopwinkel!

- 1
 - 1 Eigen antwoord. Bijvoorbeeld:

aanschaf
televisie

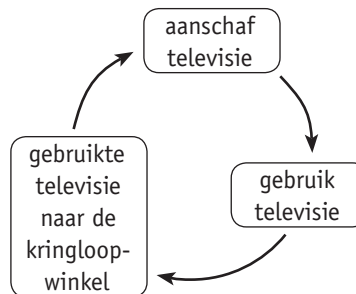
➔

gebruik
televisie

➔

vernietiging
televisie

- 2 Eigen antwoord. Bijvoorbeeld:

- 3 Eigen antwoord. Bijvoorbeeld: De televisie is niet van planten/natuurlijk materiaal gemaakt. De kringloop van de televisie gaat niet eeuwig door.
- 2 Eigen antwoord. Bijvoorbeeld: Hoe werkt het? Leren repareren Beter voor het milieu
 - 1 waar
 - 2 niet waar
 - 3 waar
 - 4 niet waar
 - 5 waar
- 3
 - Stap 5
 - Stap 2
 - Stap 3
 - Stap 4
 - Stap 1
 - Stap 6
- 4 Eigen antwoord.